

СТАНОВИЩЕ

от доц. Мона Цонева Стефанова, дф
Медицински университет - Плевен

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'
професионално направление 7.3 "Фармация"

докторска програма „Фармакоикономика и фармацевтична регулация“

Автор: *ас. маг.-фарм. Радиана Атанасова Стайнова*

Форма на докторантурата: *самостоятелна подготовка*

Катедра: *„Фармацевтични науки“*

Тема: *Медико-социални аспекти и роля на фармацевта в мениджмънта на гестационния захарен диабет“*

Научен ръководител: *доц. Станислав Радославов Георгиев, дф*

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Представеният комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.115 (1) от Процедура за придобиване на ОНС „доктор“ в МУ – Пловдив; Правилник на МУ-Пловдив от 06.11.2014 г. и включва следните документи:

- Заявление до Ректора на МУ-Пловдив за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд
- автобиография в европейски формат с подпис на докторанта
- нотариално заверено копие от диплома за висше образование
- заповеди за записване в докторантура, за отчисляване с право на защита
- заповед за провеждане на изпит от индивидуалния план и съответен протокол за издържан изпит или докторантски минимум по специалността
- протокол от катедрен съвет за предварително обсъждане на дисертационния труд и взетите решения за разкриване на процедура и за състав на научно жури
- дисертационен труд
- автореферат
- списък на научните публикации по темата на дисертацията
- копия на научните публикации
- списък на участията в научни форуми
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи
- други документи, свързани с хода на процедурата

Документацията по процедурата е пълна, точна и прецизно подредена.

Представеният ми за становище дисертационен труд е написан на 150 стандартни машинописни страници, онагледен с 24 таблици и 48 фигури. Съдържа 5 приложения. Библиографията включва 301 източника, от които 23 на кирилица и 278 на латиница.

Докторантката е приложила 4 публикации в пълен текст, от които 1 в българско издание и 3 в чуждестранни издания, 1 разширено резюме в списание с импакт фактор, сертификати и резюмета от участия в 5 научни форума и 1 книга „Гестационен захарен диабет – наръчник за здравословна бременност“. Ас. Радиана Стайнова участва и като водещ изследовател във вътреуниверситетски проект „Старт на докторски програми“ на тема: „Проучване на социалните и икономически аспекти на лечението на захарен диабет при бременни“.

Радиана Атанасова Стайнова е родена на 22.11.1990 г. в гр. Пловдив. През 2015 г. се дипломира с магистърска степен във Фармацевтичен факултет към МУ – Пловдив с отличен успех. След дипломирането си работи като магистър-фармацевт в аптека, където отпуска лекарства по и без лекарско предписание и други продукти със значение за здравето, консултира пациенти и оказва фармацевтични грижи. От септември 2015 г. и до сега е асистент в катедра „Фармацевтични науки“ във Фармацевтичен факултет към МУ-Пловдив, където освен провеждането на практически упражнения по дисциплините „Социална фармация и фармацевтично законодателство“ „Фармакоикономика“ и „Фармацевтични грижи“ и всички останали дейности, съпътстващи учебната работа, извършва и научноизследователска дейност и представя резултатите от проучвания на научни форуми и семинари. От 2016 г. специализира „Организация и икономика на дистрибуторската и аптечна практика“ във ФФ към МУ - Пловдив, а от 2018 г. се обучава в магистърска програма по Обществено здраве и здравен мениджмънт във Факултет по Обществено здраве, МУ-Пловдив. Ползва на добро ниво испански и английски език, отлично владее Microsoft Office, има добри познания за работа със статистически програмен продукт SPSS. Провеждала е 2 мобилности с цел обучение по програма Еразъм+ във фармацевтичните факултети в гр. Братислава, Словакия (2017 г.) и гр. Билбао, Испания (2019 г.). Участвала като член на работни комисии по оценка на здравните технологии към НЦОЗА.

2. Актуалност на тематиката

Разработеният в дисертационния труд проблем е актуален в научен и научно-приложен аспект. ГЗД е едно от най-честите медицински състояния, срещани при жените по време на бременност, което има негативно емоционално, физическо и икономическо въздействие не само върху пациентите и тяхните семейства. През последните години в световен мащаб се наблюдава увеличаване на честотата на този проблем. Това се доказва както от прегледаната литература, така и от собствените проучвания на дисертантката.

3. Познаване на проблема

Литературният обзор обхваща 46 стр. от дисертационния труд и е представен в 4 основни части, фокусирани върху:

- Разпространение и социална значимост на ГЗД;
- Лечение, качество на живот и бъдеща превенция на ГЗД;

- Значение на самоконтрола на кръвната захар при ГЗД;
- Диабетно обучение по време на бременността. Роля на фармацевта в диабетния екип.

Използваните литературни източници (23 на кирилица и 278 на латиница) са научни публикации на български и чуждестранни изследователи, достатъчни като обем и научна стойност. Цитирани са коректно.

Обзорът отразява задълбочено познаване на изследвания проблем и свързаните с него последствия. Написан е на достъпен език и показва собствената оценка на автора.

4. Методика на изследването

Методиката на изследване е разделена на четири части, които логически обслужват четирите раздела на дисертационния труд в изпълнението на поставените задачи за постигането на поставената цел.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Собствени проучвания - резултати и дискусия:

1. Разработване на въпросник за бременни жени с диабет. Определят се отделните компоненти на провеждане на проучването – необходима информация, целева група, начини за достигане на анкетната карта до участниците в проучването, анализ на събраната информация. Добре подбрани въпроси, които носят достатъчно пълна информация по изучавания проблем, добра логистика, максимална достъпност.
2. Резултати от проведеното анкетно проучване – добре онагледено с таблици и фигури. В заключителната дискусия за пръв път е направено сравнение на навиците за здравословен начин на живот и пропуските в самоконтрола на ЗД в периода на бременността при жени с ГЗД и предшестващ бременността ЗДТ1 и ЗДТ2 и са направени съответните изводи по отношение на самоконтрола на заболяването при жените с ГЗД и тези с предшестващ бременността диабет, по отношение на хранителните навици, на двигателната активност. Установено е, че най-голямото предизвикателство за здравните специалисти е да осигурят подходящо обучение, информация и подкрепа. По отношение на фармацевтите се констатира слабо участие в предоставянето на информация, която води до съгласие с предлаганата фармацевтична грижа /комплайънс/.
3. Изработване и оценка на обучителни материали с цел повишаване информираността на бременните жени за ГЗД. Анализирайки резултатите от анкетното проучване, се стига до извода, че въпреки пропуските в навиците за здравословен живот и самоконтрола, бременните жени с ГЗД го приемат като предизвикателство и са мотивирани за успешни резултати. От този извод логично се стига до залагането като задача разработването на обучително ръководство за жени с ГЗД. Целта е да се повиши здравната грамотност на

бременните жени като се обединят основните препоръки за контрол на диабета по време на бременността и предоставяне на допълнителни източници на информация и контрол. Проведеното проучване сред пациентите, необходим етап, за да се оцени нагласата, приемането и разбирането на въпросите от респондентите, информацията, която носят на анализаторите и дизайна, който им се предлага е потвърдило необходимостта от ръководството и вида и съдържанието, с който им се предлага.

4. Анкетно проучване сред фармацевтите за оценка на познанията относно лечението и контрола на ГЗД и нагласите и бариерите за оказване на фармацевтични грижи при бременни жени. Анкетното проучване, което се провежда за пръв път в страната, е извършено прецизно, според изискванията на метода. Получените резултати от проучването дават възможност да се оценят познанията на фармацевтите за мениджмънта на ГЗД и готовността им за предоставяне на фармацевтични грижи на бременни жени, въпреки липсата на достатъчно време и други посочени бариери.

Въз основа на извода от анкетното проучване за пропуски в навиците за здравословен начин на живот и самоконтрола на кръвната захар, докторантката създава обучително ръководство „Гестационен захарен диабет - наръчник за здравословна бременност“, което е предварително тествано и апробирано сред целева група и е доказало качеството и целесъобразността си.

Освен безспорните научно-теоретични и научно-приложни приноси, дисертационният труд съдържа и не по-малко значими приноси с потвърдителен характер.

Направеният анализ и изводите за състоянието на проблема дават възможност да се задълбочат и разширят проучванията по посока икономически измерения на ГЗД и възможности за намаляване на разходите с прилагане на обучение и нормативно регламентиране на прилагането на концепцията „Фармацевтични грижи“ в практиката.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

По темата на дисертационния труд са публикувани 4 пълнотекстови статии (3 в международни списания и 1 в българско списание). В 3 от публикациите докторантката е първи автор. Ас. Стайнова е представила и 1 разширено резюме в списание с импакт фактор. Във връзка с дисертационния труд е издадена 1 книга - „Гестационен захарен диабет – наръчник за здравословна бременност“, която е с висока практическа стойност. Участието на дисертантката във вътреуниверситетски проект „Старт на докторски програми“ е отличено с грамота на ежегодната проектна сесия „Дни на медицинската наука“, 2018 г.

Научната продукция на ас. маг.-фарм. Радиана Стайнова напълно покрива изискванията на Медицински университет – Пловдив за придобиване на ОНС „Доктор“ в направление 7.3 Фармация.

Приемам и оценявам положително научната продукция, налице са доказателства за личното участие и принос в реализацията им от страна на дисертантката.

7. Автореферат

Авторефератът представя в синтезиран вид целта, задачите и методиката на изследването, резултатите и обсъждането, основните изводи, приносите и публикациите, свързани с дисертационния труд. Изготвен е според изисванията, добре оформен стилистично и графично. Отразява основните резултати, постигнати в дисертацията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на МУ - Пловдив. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания, приети във връзка с Правилника на МУ – Пловдив за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантката Радиана Атанасова Стайнова **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност Фармакоикономика и фармацевтична регулация, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’* на Радиана Атанасова Стайнова в докторска програма „Фармакоикономика и фармацевтична регулация“.

10.05.2019 г.

Изготвил становището:.....

доц. Мона Стефанова, дф

